

RENESENSA – GLASBA

1.0 Kazalo:

- **[1.0] KAZALO**
- **[1.1] UVOD**
- **[1.2] GLASBENE OBLIKE**
- **[1.3] ZNAČILNOSTI**
- **[1.4] POMEMBNEJŠI PREDSTAVNIKI**
- **[1.5] IACOBUS GALLUS CARNIOLUS**
- **[1.6] VIRI, LITERATURA**

1.1 Uvod

Izraz renesansa (renaissance pomeni preporod) so skovali v 19.stoletju, da bi z njim opisali obdobje intelektualne in umetniške obnove, ki je trajalo približno od 1350 do 1600, prevladujoča tema tega obdobja je oživitev zanimanja humanistov za klasično književnost, likovno umetnost in seveda, glasbo.

Med tem obdobjem velja omeniti tudi prelomnico v zgodovini človeštva, ko je Krištof Kolumb odkril novo celino - Ameriko leta 1492. V renesansi so delovali slikarji, skladatelji, kiparji in znanstveniki. V strokovnih knjigah renesanso omenjajo tudi kot dobo odkritij in dobo spoznavanja človeka.

Renesansa se deli po obdobjih:

- *zgodnjo (14. –15. st.)*
- *visoko (1500- 1550)*
- *pozno (pol. 16.st.)*

1.2 Glasbene oblike

Večglasje ali organum – niti antika in vzhod v tem času ne poznata takega večglasja. Večglasje v zgodnji renesansi, gre predvsem za takoimenovani vzporedni organum, to pomeni, da glasova zvenita na isti stopnji. Največja zbirka dvoglasnih organov je v rokopisu iz Winchestra. Magister Leonin pa naj bi bil po izročilu najboljši skladatelj organumov. Poznamo angleško in francosko večglasje.

Motet ali duplum – nastane tako, da se razvije iz organumov, uporabijo pa se samo najvišji glasovi. V modi pa so tedaj bili tudi dvojni moteti, dvoglasni..itd. Motete so peli predvsem v latinščini in francoščini. Zato poznamo predvsem samo francoske in latinske.

Tenor – razvije se iz organumov, s tem, da ohrani liturgično besedilo.

Ars nova – proti koncu 13. stoletja je v Franciji nastala nova umetnost, ars nova, ki je dobila ime po spisu Phillippa de Vitryja (razvije se iz ars antique). Phillippe je užival svetovni sloves, bil pa je tudi Petrarcev prijatelj (Petrarca književnik v renesansi). V ars novi gre predvsem za to, da so vpeljali nove stilne lasnosti, novo ritmiko in zgradbo. Te nove motete

pojejo predvsem dečki s instrumentalno spremljavo. Nova je tudi uporaba besedil, ki sedaj namesto liturgije obravnavajo politične dogodke, praznovanja, spore.. itd.

Tracent – deli se na 1. madrigal, 2. caccia, 3. ballata, to je italijanska glasbena oblika, poje se v italijanskem jeziku in se ukvarja predvsem s alegorijo, erotiko in politiko.

1.3 Značilnosti

1. nov način menzuralne notacije (nov zapis tonov).
2. posvetna glasba prevlada nad duhovno
3. skoraj izključno veljavo pridobi večglasna glasba, medtem ko enoglasne skladbe skoraj povsem izginejo.
4. kot avtonomna umetniška stvaritev postane glasba neodvisna od doslej odločujočih dejavnikov glasbe. (Cerkev, kot smo že prej povedali, da so začeli opevati tudi praznovanja, spore..itd.)
5. velik učinek umetniške glasbe, ki ima le ozek krog poslušalcev.
6. ob francoski glasbi se uveljavi potem še italijanska.

1.4 Pomembnejši predstavniki

Francija:

Philippe de Vitry

Rodil se je 1291 v Vitryju, od 1351 je škof v Meauxu, kjer umre leta 1361. Bil je svetovalec kralja Karla IV. Francoskega. Bil je prijatelj s Petrarco. Vse stransko nadarjen za glasbo, pesništvo, glasbeno teorijo, skladanje, politiko in diplomacijo. Ohranjeno je le malo njegovih skladb.

Johanes de Muris

Rodil se je okoli 1290. Bil je matematik in astronom v Parizu. Napisal je teorijo o Ars novi. Umrli pa naj bi okoli 1351, točnega leta nevedo.

Guillaume de Machbaut

Rodil se je okoli 1300 in umrl okoli 1377. Največji umetniški dosežek so njegove posvetne polifone skladbe.

Drugi skladatelji so še: *Thomas de Donai, Vauquier de Valnsciennes, Garinus de Soissons, Guisard de Cambrai, Reginld de Bayeux, Egidius de Murino, Jean Vaillant, Pierre de Molins in Solage.*

Italija:

Giovanni da Firenze, Jacopo da Bologna, Donata da Firenze, Nicolo da Perugia, Vincenzo d' Rimini, Piero in Ghrardello da Firenze.

Npomembnejši pa je bil slepi organist **Francesco Landino**. Ohranilo se je preko 150 njegovih skladb, med drugimi 143 ballat.

1.5 IACOBUS GALLUS CARNIOLUS

(1550-1591)

Rodil se je 25. julija (ali kakšen dan prej) 1550 na Kranjskem (v Ribnici) in je umrl 18. julija 1591 v Pragi. Kolikor nam povedo dosedanje raziskave njegovega življenja, lahko določimo naslednje postaje na njegovi življenjski poti: Stična(?), Melk, Zabrdovice, Olomouc in Praga. Gallus se je najverjetneje šolal v samostanu Stična, kjer so v tistem času šolali ljudi, ki so se učili za tiste čase standardne znanosti in

seveda, velik pomen je imela tudi glasba. Druga postaja na Gallusovi poti je bil zagotovo Melk. Četrto knjigo maš je leta 1580 Gallus posvetil Johannesu Rueffu, opatu v Zwettlu. Zabrdovice. Tretjo knjigo svojih maš, ki jih je izdal leta 1580, je Gallus posvetil Casparju Schönauerju opatu v Zabrdovicah. Olomouc. Prvo in drugo knjigo maš je Gallus posvetil svojemu prijatelju Stanislavu Pavlovskemu, škofu v Olomoucu, ki ga je imenoval »Domino suo clementissimo«. Praga. Bil je kantor v cerkvi sv. Janeza na Bregu, ki je danes ni več, kakor tudi ne pokopališča ob njej, na katerem je bil verjetno skladatelj pokopan. Jacóbus Gallus je bil imeniten glasbenik, to dokazujejo njegove skladbe, to dokazujejo njegove številne skladbe, bil je pa tudi izredno spreten urednik, to dokazujejo njegove zbirke. Potrudil se je, da so izšle v tisku skoraj vse njegove skladbe, tako da je komaj katera ostala v rokopisu oziroma v prepisu, ker njegovega rokopisa ne poznamo. Po drugi strani pa je pristnost njegovih rokopisnih skladb že načelno vprašljiva, kar se je tudi v resnici izkazalo. Neki rokopis pripisuje Gallusu neko skladbo, ki se je izkazala, da je od drugega skladatelja. Kmalu po prihodu v Prago, je Gallus izdal prvo knjigo svojega največjega dela Opus musicum. Zanimiv je podatek, kako so njegove skladbe - imenuje jih harmonije in ne motete - urejene, in sicer na tak način, kot je v rabi v katoliški Cerkvi. Skupaj je Gallus napisal 374 motetov in 100 madrigalov.

1.6 Viri, literatura:

- Kurt Honolka: Svetovna zgodovina glasbe
- Karl H. Worner: Zgodovina glasbe
- Internet: www.google.com